

سعید عدالت‌نژاد

راهنمای نگارش پژوهش‌دانشگاهی

(مقاله، رساله و کتاب)

نشرنی

سرشناسه: عدالت‌نژاد، سعید، ۱۳۴۱-
کتاب/ سعید عدالت‌نژاد. ● مشخصات نشر: تهران، نشر نی، ۱۳۹۶. ● نوبت چاپ: چاپ پنجم، ۱۴۰۰. ● مشخصات ظاهری:
ص. ۱۳۶. ● شابک: 3-532-185-964-978 ● وضعیت فهرست‌نویسی: فیبا ● یادداشت: کتابنامه: ص. [۱۳۳-۱۳۴];
همچنین به صورت زیرنویس. ● موضوع: تحقیق - روش‌شناسی - راهنمای آموزش (عالی) - Research - Methodology
Technical Writing - Study and teaching (Higher); نگارش علمی و فنی - راهنمای آموزشی (عالی) - Research - Methodology
teaching (Higher) ● رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۶ ع ۳۷ ۹ Q180/55/1 ● رده‌بندی دیویی: ۰۰۱/۴۲ ● شماره
کتابشناسی ملی: ۴۷۲۱۲۶۷

قیمت: ۳۶۰۰۰ تومان

www.ketab.ir

نشرنی

راهنمای نگارش پژوهش دانشگاهی

(مقاله، رساله و کتاب)

سعید عدالت‌نژاد

(عضو هیئت علمی بنیاد دایرةالمعارف اسلامی)

چاپ پنجم: تهران، ۱۴۰۰، ۵۵۰ نسخه

چاپ و صحافی: پردیس دانش

شابک: ۲-۵۳۲-۱۸۵-۹۶۴-۹۷۸

نشانی: تهران، خیابان دکتر فاطمی، خیابان رهی معیری، تقاطع خیابان فکوری، شماره ۲۰

کد پستی: ۱۴۱۳۷۱۷۲۷۱، تلفن دفتر نشر: ۸۸۰۲۱۲۱۴، تلفن واحد فروش: ۸۸۰۰۴۶۵۸-۹، شماره: ۸۹۷۸۲۴۶۴

www.nashreny.com ● email: info@nashreny.com ● nashreny

© تمامی حقوق این اثر برای نشرنی محفوظ است. هرگونه استفاده تجاری از این اثر یا تکثیر آن کلاً و جزئاً، به هر صورت (چاپ، فتوکپی، صوت، تصویر و انتشار الکترونیکی) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است.

فهرست مطالب

- ۹.....سخنی با خواننده
- ۱۳.....یادداشت بر ویراست جدید
- ۱۵.....بخش اول. کلیات
- ۱۵.....ویژگی‌های عام پژوهش
- ۱۶.....انواع پژوهش دانشگاهی
- ۱۷.....یکم، پژوهش‌های روشنگرانه یا موضوع‌محور
- ۱۹.....دوم، پژوهش‌های قانع‌کننده یا مسئله‌محور
- ۲۲.....سوم، پژوهش‌های ترکیبی
- ۲۷.....بخش دوم. صورت پژوهش
- ۲۸.....مقاله یک‌پاراگرافی
- ۳۰.....انواع مؤید

- ۳۰ ..... مثال‌ها
- ۳۱ ..... داده‌های آماری
- ۳۲ ..... نقل قول
- ۳۶ ..... استدلال
- ۴۱ ..... ماهیت پاراگراف
- ۴۲ ..... ویژگی نخست: جمله اصلی
- ۴۳ ..... ویژگی‌های تفصیلی جمله اصلی
- ۴۶ ..... ویژگی دوم: وحدت موضوعی
- ۴۸ ..... ویژگی سوم: انسجام یا یکپارچگی
- ۴۸ ..... الف) توضیح مؤیدها
- ۴۸ ..... ب) یادآوری
- ۴۹ ..... ج) استفادهٔ بجا از بیوندها با علائم راهنما
- ۵۴ ..... شیوهٔ تکثیر پاراگراف
- ۵۶ ..... ساختن جملهٔ فرعی
- ۵۶ ..... چرا؟
- ۵۷ ..... چگونه؟
- ۵۹ ..... کی؟
- ۶۱ ..... مقالهٔ پنج پاراگرافی
- ۶۱ ..... مقدمه
- ۶۴ ..... پاراگراف‌های میانی
- ۶۴ ..... نتیجه
- ۶۸ ..... پژوهش‌هایی با بیش از پنج پاراگراف
- ۷۴ ..... شیوهٔ خلاصه کردن اثر معیار و دانشگاهی
- ۷۶ ..... روش تهیهٔ پیشنهادهٔ تحقیق (پروپوزال)
- ۸۰ ..... الگوهای مختلف در نگارش پاراگراف

سخنی با خواننده

این کتاب برای علاقمندان به نگارش آثار معیار (استاندارد) در رشته‌های مختلف تهیه شده، هرچند مثال‌ها فقط از رشته‌های علوم انسانی و به‌ویژه رشته‌های مطالعات اسلامی است. استادان با توجیه این کتاب به دانشجویان قبل از نگارش مقاله‌های تحقیقاتی و به‌خصوص پایان‌نامه‌های کارشناسی ارشد و دکتری می‌توانند در وقت خویش صرفه‌جویی کنند. این اثر به دانشجویان کمک می‌کند تا با لحاظ معیارهای علمی، تحقیقات خود را عالمانه و در عین حال ساده‌تر به انجام برسانند و با در نظر گرفتن همین معیارها آثار دیگران را ارزیابی کنند و کتاب‌ها و مقالات برتر را از نوشته‌های کم‌اثر، دارای مغالطه و پرگویی‌های بی‌حاصل، تمییز دهند. روش معرفی شده در نوشتن پژوهش‌ها در این کتاب یکی از روش‌های رایج در دنیا است و به تولید و گسترش دانش در زمینه‌های مختلف کمک می‌کند.

درباره شیوه نوشتن پژوهش دانشگاهی^۱ (آکادمیک) کتاب‌های فراوان

۱. در این کتاب مراد از اصطلاح «دانشگاهی» در ترجمه «آکادمیک»، پژوهش معیار و منضبطی است

به انگلیسی وجود دارد. علاقمندان به تحصیل در دانشگاه‌های معتبر خارج کشور که نیازمند گذراندن دوره‌های آموزش زبان می‌شوند کم و بیش در بخش «نگارش» این دوره‌ها با شیوه معیار نوشتن آشنا می‌شوند. در طراحی ساختار اصلی این کتاب کوشیده‌ام از چند نمونه آثار انگلیسی متناسب با قلمرو علوم انسانی و مطالعات اسلامی در زمینه نگارش استفاده کنم. مشخصات کتاب‌شناختی این آثار در فهرست منابع آمده است. مثال‌ها غالباً از نگارنده است جز مواردی که در پانویس به منبع آن اشاره کرده‌ام. تجربه تحصیلی و پژوهشی در حوزه علمیه قم و بعد در دانشگاه‌های داخل و خارج کشور و درس‌هایی که از استادان خود فرا گرفته‌ام گواه این نکته است که فقدان آثاری در قلمرو راهنمای نگارش برای دانشجویان و طلاب تا چه اندازه موجب سردرگمی و اتلاف وقت می‌شود. بی‌توجهی به اهمیت روش تحقیق و روش نگارش تحقیق به‌ویژه در رشته‌های علوم انسانی و مطالعات اسلامی از جمله علل رکود این علوم در سرزمین ماست. این بی‌توجهی موجب افزایش کارهای تکراری و اغلب بی‌حاصل در این قلمروها شده است. بسیار شنیده می‌شود که «رعایت اصول ساماندهی اطلاعات، شیوه نگارش و معیارهای تحقیق صرفاً اموری ظاهری و صوری‌اند و چندان اهمیت ندارند»، ولی خواهیم دید که تا روش تحقیق و شیوه ارائه آن سامان نباشد، طرح نظریه‌های جدید، فهم و بیان نظریه‌های قدیم و نقد آن‌ها ممکن نخواهد شد.

بسیاری از آثار موجود فارسی در زمینه روش تحقیق و راهنمای نگارش پژوهش‌های دانشگاهی دارای دو اشکال‌اند. اول، غالب آن‌ها به جای پرداختن به چگونگی سامان دادن اطلاعات و شیوه پیش‌بردن تحقیق دارای مطالبی‌اند که یا دانستن آن‌ها لازم است ولی کافی نیست، مانند چگونگی تهیه فیش‌های

تحقیقاتی، چگونگی گردش کار طرح تحقیق در دانشکده، نکات ویرایشی و پرداختن بیش از اندازه به مقدماتِ روش تحقیق؛ یا آن‌که گزارشگر مباحث نظری دربارهٔ روش تحقیق‌اند، و اگر مبهم و غلط بیان نشده باشند، برای کسانی مناسب‌اند که به فلسفهٔ روش تحقیق علاقمندند. دوم، غالب این آثار از شیوه‌های تحقیق در علوم تجربی طبیعی و علوم تجربی انسانی تبعیت می‌کنند و برای دانشجویان رشته‌های دیگر مفید نیستند. هنوز در اکثر دانشکده‌های علوم انسانی به‌طور عام و الهیات و ادبیات به‌طور خاص پروپوزال^۱ (پیشنهاد تحقیق)، بر اساس روش تحقیق در علوم تجربی و فنی مهندسی طراحی شده‌اند و از این رو برخی پرسش‌ها برای دانشجویان غیر این رشته‌ها بی‌معناست و بی‌پاسخ می‌ماند.

این کتاب برای نگارش پژوهش‌ها چارچوبی عرضه می‌کند تا نویسنده بتواند اولاً، ادعای خود را شفاف و مستدل بیان کند. ثانیاً، اطلاعات به‌دست‌آمده را ساماندهی و در قالبی معین به خواننده ارائه کند و از نوشتن مطالب بی‌ارتباط با موضوع و تکراری در اثر خود بپرهیزد. ثالثاً، به اهمیت تفکیک منابع دست اول (مثل منابع تاریخی-حدیثی قدیم، گزارش شاهدان عینی یک حادثه، یا مصاحبه با این دسته از شاهدان، و گزارش روزنامه‌های یک دورهٔ زمانی خاص دربارهٔ وقایع)، منابع دست دوم (کتاب‌ها و مقاله‌های دانشگاهی تألیف شده بر پایهٔ منابع دست اول یا دربارهٔ منابع دست اول)، و منابع غیرمعتبر پی‌برد. منابع غیرمعتبر عبارت‌اند از آثار صرفاً تبلیغی و جانبدارانه و آثاری که کم و بیش رونویسی آثار پیشینیان‌اند. ممکن است در تعیین معیارها برای منابع دست اول و دوم بین استادان اختلاف نظر وجود داشته باشد ولی مهم تفکیک این دو گروه از منابع، خوانش انتقادی آن‌ها و اجتناب از منابع غیرمعتبر است.